

Όσιος ΑΝΤΩΝΙΟΣ, κτίτωρ της Λαύρας των Σπηλαίων

ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ του ευσεβούς μεγάλου ηγεμόνα της ρωσικής γης Βλαδίμηρου (Βλαδίμηρος Α' ο Μέγας (περ. 956-1015), άγιος και ισαπόστολος, «ο Μέγας Κωνσταντίνος της Ρωσίας»• ηγεμόνας του Νόβγκοροντ (970) και του Κιέβου (980 1015)• γιος του Σβιατοσλάβου και εγγονός της αγίας ισαποστόλου Όλγας.

Ένωσε κάτω από την εξουσία του το μεγαλύτερο μέρος των ρωσικών εδαφών.

Είναι ο δημιουργός της ένδοξης Ρωσίας του Κιέβου και αποτελεί την κεντρική φυσιογνωμία της ιστορίας, των θρύλων και των έπων του ρώσικου λαού. Το 988 ασπάσθηκε την Ορθοδοξία και βαπτίσθηκε μαζί με το λαό του.

Έγινε έτσι ο θεμελιωτής της ορθόδοξης Αγίας Ρωσίας και ένας από τους μεγάλους αγίους προστάτες της ρωσικής γης.

Το 989 νυμφεύθηκε την πριγκίπισσα Άννα, αδελφή του βυζαντινού αυτοκράτορα Βασιλείου Β' (976-1025), συσφίγγοντας τους πνευματικούς, πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς του με το Βυζάντιο.

Η μνήμη του τιμάται στις 15 Ιουνίου.)

ευδόκησε ο Θεός ν' αναδείξει ένα φωστήρα της Εκκλησίας Του και διδάσκαλο των μοναχών, τον όσιο και θεοφόρο πατέρα μας Αντώνιο. Ο όσιος Αντώνιος, κατά κόσμον Αντίπας, γεννήθηκε στην κωμόπολη Λιούμπετς, σαράντα βέρστια μακριά από το Τσερνιγώφ, στα 983.

Από τους ευσεβείς γονείς του διδάχτηκε το φόβο του Θεού και νωρίς ένιωσε την επιθυμία να ενδυθεί το μοναχικό σχήμα. Ο Θεός τον φώτισε να έρθει γι' αυτό το σκοπό στη γη της Ελλάδος.

Χωρίς καθυστέρηση ξεκίνησε από την πατρίδα του και πήγε στην Κωνσταντινούπολη. Από κει πέρασε στο Άγιο Όρος, τον ιερό Άθωνα. Περιοδευσε στις ιερές μονές και είδε πολλούς μοναχούς, μιμητές της ζωής των αγγέλων.

Τότε ο όσιος Αντώνιος φλογίστηκε πιο πολύ από αγάπη στο Χριστό. Ήρθε στη μονή του Εσφιγμένου και ikέτευσε τον ηγούμενο να τον κείρει μοναχό. Ο ηγούμενος Θεόκτιστος, αγωνιστής μέγας και αξιωμένος προορατικού χαρίσματος, διέκρινε τις αρετές του οσίου και προείδε τη μελλοντική αγία ζωή του. Δέχτηκε λοιπόν την παράκλησή του και τον έκειρε μοναχό, αφού πρώτα τον δίδαξε όσα έπρεπε για τη μοναχική πολιτεία.

Από τότε ο άγιος αγωνιζόταν να ευαρεστεί σε όλα το Θεό. Βιάζε τον εαυτό του στους ασκητικούς αγώνες, με τέλεια υπακοή και υπομονή, κι έγινε σύντομα τύπος και παράδειγμα ενάρετης διαγωγής σ' όλους τους αδελφούς.

Πέρασε αρκετός καιρός. Και να! Δόθηκε στον ηγούμενο θεϊκή εντολή να στείλει το μοναχό Αντώνιο πίσω στη Ρωσία. Τον κάλεσε λοιπόν και του λέει:

-Αντώνιε! Πήγαινε στη Ρωσία και γίνε εκεί παράδειγμα και πνευματικός στυλοβάτης του λαού. Η ευλογία του Αγίου Όρους ας είναι μαζί σου!

Ο όσιος δέχτηκε την εντολή του ηγουμένου σαν από το στόμα του Θεού. Έφυγε λοιπόν για τη Ρωσία κι έφτασε στην πόλη του Κιέβου γύρω στα 1013. Ψάχνοντας τόπο για να εγκατασταθεί, επισκέφθηκε τα μοναστήρια της περιοχής, χωρίς όμως να σταθεί σε κανένα. Έτσι ήθελε ο Θεός.

Κατευθύνθηκε στα γύρω βουνά, σε τόπους απόμερους και βρήκε ένα σπήλαιο που είχαν σκάψει κάποτε οι Βαράγγοι. (Βαριάγοι ή Βαράγγοι: Σκανδιναβική φυλή, που το 862 μ. Χ. υπό την ηγεσία του Ρούρικ ήρθε στη Ρωσία και εγκαταστάθηκε στην περιοχή του Νόβγκοροντ, όπου ίδρυσε κράτος και τη δυναστεία των Ρουρικιδών.)

Έκανε προσευχή κι εγκαταστάθηκε σ' αυτό, ζώντας με μεγάλη εγκράτεια και άσκηση.

Μετά το θάνατο του ευσεβούς Βλαδίμηρου, το 1015, στο θρόνο του Κιέβου ανέβηκε ο πρωτότοκος γιος του, ο ανόσιος Σβιατοπόλκ.

Αυτός, για να διατηρήσει μόνος την εξουσία σ' ολόκληρη την πατρική κληρονομιά, σκότωσε τους μικρότερους αδελφούς του Μπόρις και Γκλέμπ, αναδεικνύοντάς τους σε μάρτυρες. Κίνησε ακόμη αιματηρό διωγμό εναντίον των αγίων ανδρών της Εκκλησίας.

Εξαιτίας εκείνης της αιματοχυσίας ο όσιος Αντώνιος αναγκάστηκε ν' αναχωρήσει πάλι για το Άγιο Όρος και να γυρίσει στον άγιο γέροντα του Θεόκτιστο. Τώρα όμως δεν έμεινε για πολύ στο κοινόβιο του Εσφιγμένου. Μαθημένος στην πνευματική γλυκύτητα της ιεράς ησυχίας, πήρε την ευλογία του ηγουμένου και αποσύρθηκε στο όρος της Σαμάρειας, πάνω από το μοναστήρι, εκεί όπου σήμερα βρίσκεται ναός αφιερωμένος στο όνομα του.

Στο μεταξύ, στα 1019, ο ευσεβής ηγεμόνας Γιαροσλάβος ο Σοφός- Γιος του αγίου Βλαδίμηρου, ικανός και δυναμικός ηγεμόνας (1019-1054). Ενίσχυσε και στερέωσε το χριστιανισμό στη Ρωσία.- νίκησε σε πόλεμο τον Σβιατοπόλκ, κατέλαβε το Κίεβο και ανέβηκε στο θρόνο της μεγάλης ηγεμονίας. Ο Σβιατοπόλκ διέφυγε και πέθανε αυτοεξόριστος στις στέπες της Βοημίας τον ίδιο χρόνο. Στα χρόνια του σοφού Γιαροσλάβου διέλαμψε για την ευσέβεια, την ασκητικότητα και τη βαθιά γνώση των Γραφών κάποιος πρεσβύτερος Ιλαρίων. Γι' αυτόν δεν ξέρουμε άλλο τίποτα, παρά μόνο πως γύρω στα 1040 ήταν εφημέριος στο χωριό Μπιρίστοβο. Από κει ήρθε στον ποταμό Δνειπερο, στο λόφο όπου χτίστηκε αργότερα η παλαιά μονή των Σπηλαιών. Ο τόπος αυτός ήταν τότε καλυμμένος με πυκνό δάσος.

Εδώ ο πρεσβύτερος Ιλαρίων έσκαψε μια μικρή σπηλιά, δυο οργιές βάθος περίπου, κι άρχισε ν' αγωνίζεται μυστικά μέσα σ' αυτήν με ψαλμωδίες και προσευχές.

Την εποχή εκείνη ο Θεός πληροφόρησε τον ηγούμενο της αγιορείτικης μονής Εσφιγμένου να στείλει πάλι στη Ρωσία τον όσιο Αντώνιο. Τον κάλεσε λοιπόν και του είπε:

-Αντώνιε! Είναι θέλημα Θεού να πας πάλι στην πατρίδα σου.

Η ευλογία του Αγίου Όρους ας είναι μαζί σου. Έχεις την ευχή μου. Πορεύου εν ειρήνη! Και μάθε ότι πολλοί θ' αξιωθούν να πάρουν από τα χέρια σου το άγιο σχήμα.

Αφού πήρε την ευχή και την ευλογία του γέροντά του, ο όσιος έφυγε πάλι από τον Άθωνα και ήρθε στο Κίεβο. Ο Θεός οδήγησε τα Βήματά του στο λόφο όπου ο πρεσβύτερος Ιλαρίων είχε σκάψει το μικρό του σπήλαιο. Ήταν τώρα έρημο κι ακατοίκητο, γιατί ο μακάριος Ιλαρίων είχε αξιωθεί ν' ανέβει το 1051 στο μητροπολιτικό θρόνο του Κιέβου.

Ο όσιος Αντώνιος αναπαύτηκε πολύ στη θέα του τόπου εκείνου. Του θύμιζε τον αγαπημένο του Άθωνα, έτσι όπως ήταν απότομος κι απρόσιτος απ' την πλευρά του ποταμού, άγριος κι αδιάβατος απ' το πυκνό δάσος που τον κάλυπτε.

Γονάτισε και προσευχήθηκε με δάκρυα στο Θεό.

-Κύριε, ας σκεπάσει αυτό τον τόπο η ευλογία του Αγίου Όρους και η ευχή του αγίου γέροντά μου. Ενίσχυσέ με, με τη χάρη Σου για να μείνω και ν' ασκηθώ εδώ.

Κατοίκησε λοιπόν ο όσιος σ' εκείνη τη σπηλιά. Άρχισε ν' ασκείται σκληρά, έχοντας έργο αδιάλειπτο την προσευχή. Η τροφή του ήταν ξερό ψωμί και νερό, κι αυτό κάθε δυο ή τρεις ήμερες. Κάποτε μάλιστα, παραδομένος πολλά μερόνυχτα στη θεωρία, δεν γεύτηκε τροφή για ολόκληρη εβδομάδα.

Πολλοί άνθρωποι, που μάθαιναν για την ακτημοσύνη και την κακοπάθεια του οσίου, έρχονταν

στο σπήλαιο και του έφεραν όλα τα αναγκαία, ζητώντας την ευλογία του. Μερικοί μάλιστα, σαγηνευμένοι από την αγία ζωή του, θέλησαν να μείνουν κοντά του και ν' ασκηθούν κάτω από την πνευματική του καθοδήγηση. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν ο μακάριος ιερέυς Νίκων και ο όσιος Θεοδοσίος.

Στα 1054 πέθανε ο ευσεβής ηγεμόνας Παροσλάβος και στο θρόνο του Κιέβου ανέβηκε ο μεγαλύτερος γιος του Ίζιασλάβος.

Εκείνη την εποχή ο φήμη του οσίου Αντωνίου είχε απλωθεί σ' όλη τη ρωσική γη, καθώς παλαιότερα του ομωνύμου του Μεγάλου Αντωνίου στην Αίγυπτο. Έτσι έφτασε μέχρι τ' αυτιά του Ίζιασλάβου ο πληροφορία για την αγία ζωή του μονάχου Αντωνίου Πετσέρσκι - μ' αυτή την ονομασία ήταν γνωστός (Πετσέρσκι = των Σπηλαίων (από την παλαιορωσική λέξη πέτσερα = κρύπτη, σπηλιά).

Κίνησε λοιπόν με τη συνοδεία του ο ηγεμόνας και ήρθε να πάρει την ευλογία του. Αυτό ήταν, για τα ήθη της εποχής, ένδειξη πολύ μεγάλης τιμής προς τον όσιο.

Από τότε η καλή του φήμη απλώθηκε ακόμη περισσότερο και άρχισαν να έρχονται πολλοί για να τους χειραγωγήσει στη μοναδική πολιτεία.

Γύρω στα 1060 ήρθαν στον όσιο Αντώνιο ο μακάριος Βαρλαάμ, γιος του βογιάρου Ιωάννου, καθώς και ο φιλόθεος Εφραίμ, ευνούχος του ηγεμόνα, ποθώντας την αφιέρωση στο Χριστό. Ο όσιος έδωσε εντολή στον ιερέα Νίκωνα να τους κείρει μοναχούς. Κατά παραχώρηση Θεού όμως, ο άγιος Αντώνιος και οι αδελφοί δοκιμάστηκαν σκληρά γι' αυτές τις δυο κούρες.

Ο βογιάρος Ιωάννης, μαζί με πολλούς δούλους του, ήρθε οργισμένος στα Σπήλαια και διασκόρπισε με αγριότητα το θεοσύλλεκτο ποίμνιο του οσίου Αντωνίου. Το γιο του Βαρλαάμ τον έσυρε βίαια έξω από το σπήλαιο, ξέσκισε με μανία το μοναχικό του ένδυμα, τον έντυσε τη λαμπρή βογιάρικη φορεσιά και τον οδήγησε με τη βία στο παλάτι του. Αλλά και αυτός ο ηγεμόνας Ίζιασλάβος οργίστηκε εναντίον του οσίου Αντωνίου, όταν έμαθε πως είχε κείρει μοναχούς το γιο του βογιάρου του και τον ευνούχο του Εφραίμ. Έδωσε εντολή να συλλάβουν το μακάριο Νίκωνα, που είχε κάνει τις κούρες, ενώ απειλούσε να ρίξει σε μπουντρούμι όλους τους αδελφούς και ν' ανασκάψει το σπήλαιο τους.

Βλέποντας την τόση οργή του ηγεμόνα, ο όσιος Αντώνιος αποφάσισε να εγκαταλείψει το σπήλαιο. Έφυγε λοιπόν σ' άλλο τόπο, ενώ οι αδελφοί σκορπίστηκαν σε διάφορες περιοχές.

Όταν όμως η γυναίκα του Ίζιασλάβου έμαθε για τη φυγή του οσίου, λυπήθηκε πολύ και ικέτευσε το σύζυγο της να μην καταδιώκει τους δούλους του Θεού, για να μην ξεσπάσει επάνω του η οργή Του. Η συνετή εκείνη γυναίκα υπενθύμισε στον Ίζιασλάβο το κακό που είχε συμβεί πρόσφατα στην πατρίδα της, τη Λέχια (Πολωνία). Ο πατέρας της, βασιλιάς Μπολιεσλάβος, είχε διώξει από την επικράτειά του τους μοναχούς, εξαιτίας του οσίου Μωϋσέως του Ούγγρου. Μετά όμως από το διωγμό των μοναχών, πικρός και αιφνίδιος θάνατος βρήκε τον Μπολιεσλάβο, ενώ στο λαό δημιουργήθηκε ταραχή μεγάλη και χύθηκε πολύ αίμα. Συμβούλεψε λοιπόν τον Ίζιασλάβο να μεταβάλει την οργή του σε σύνεση, για να μην πάθη κι εκείνος τα ίδια.

Φοβήθηκε ο ηγεμόνας τη θεία τιμωρία όταν άκουσε τα λόγια εκείνα. Έστειλε ανθρώπους στον όσιο Αντώνιο και τον κάλεσε να επιστρέψει άφοβα στον τόπο της ασκήσεώς του μαζί με όλους τους αδελφούς.

Οι απεσταλμένοι αναζητούσαν τον όσιο τρεις ημέρες. Όταν τον βρήκαν, έπεσαν στα πόδια του και τον ικέτευσαν να επιστρέψει στο ασκητήριό του.

Υπάκουσε ο όσιος και γύρισε στο σπήλαιο, όπου ησύχαζε παρακαλώντας αδιάλειπτα το Θεό να συγκεντρώσει πάλι τα διασκορπισμένα πρόβατα της αγίας ποιμνης Του και να τους δώσει δύναμη, για να υπομείνουν με γενναιότητα τους πειρασμούς του μισόκαλου εχθρού.

Ο φιλόανθρωπος Θεός άκουσε την προσευχή του δούλου Του και μάζεψε πάλι γύρω από τον όσιο

όλους τους αδελφούς που είχαν σκορπίσει με το διωγμό του ηγεμόνα.

Αλλά και άλλοι πολλοί, διψασμένοι για σωτηρία, άρχισαν να συρρέουν στο σπήλαιο και να παρακαλούν τον όσιο να τους φωτίσει, να τους λυτρώσει από τα δεσμά της αμαρτίας και να τους χειραγωγήσει στο δρόμο προς τη βασιλεία των ουρανών. Και ο όσιος τους δεχόταν όλους με αγάπη, τους δίδασκε τη μοναχική πολιτεία, κι έπειτα από την κανονική δοκιμασία τους έδινε το μοναχικό σχήμα. Έτσι αυξήθηκε ο αριθμός των αδελφών σε δώδεκα. Γι' αυτό αναγκάστηκαν να σκάψουν και να διευρύνουν το σπήλαιο και κατόπιν να χτίσουν εκεί μέσα ναύδριο και κελιά, που σώζονται μέχρι σήμερα.

Κάποτε κάλεσε κοντά του ο όσιος όλους τους αδελφούς και τους είπε.

- Αδελφοί και παιδιά μου, γνωρίζετε ότι ο Κύριος μας έφερε όλους εδώ και μας εγκατέστησε σαν απαρχή ευλογίας για τη χώρα μας και το λαό της. Εσείς είστε ευλογία του αγιόνυμου όρους Άθω και της Κυρίας μας Θεοτόκου, που την έχουμε κοινή προστάτιδα και παραμυθία. Όπως έκανε έμενα μοναχό ο αγιορείτης γέροντάς μου, έτσι κι εγώ, με την ευλογία του και την ευλογία του Αγίου Όρους, έκανα εσάς μοναχούς και σας αφήνω σαν αγιορείτικη κληρονομιά σ' αυτό τον τόπο. Να ζείτε λοιπόν και να πολιτεύεστε αντάξια της κλήσεώς σας και της ευλογίας που σας σκεπάζει.

Εδώ ο όσιος σιώπησε για λίγο.

-Παιδιά μου, πρόσθεσε κατόπιν. Νομίζω πως είναι καιρός ν' αποσυρθώ από την ηγουμενία. Ποθώ να ζήσω όπως και πριν στην ησυχία, «μόνος μόνω τω Θεώ». Θα σας αφήσω άλλον ηγούμενο και θ' αποσυρθώ. Δεν θ' αποχωριστούμε, βέβαια. Στον τόπο αυτό θα παραμείνω και θα σας συμπαραστέκομαι όσο ζω, σαν πνευματικός σας πατέρας.

Πράγματι, ο όσιος όρισε ηγούμενο το μακάριο Βαρλαάμ, σαν έμπειρο κι ενάρετο πολύ. Ο ίδιος κλείστηκε σ' ένα από τα κελάκια του σπηλαιού, αποφεύγοντας κάθε θόρυβο και κάθε τιμή. Σύντομα όμως έφυγε σ' άλλο λόφο, όπου έσκαψε νέο σπήλαιο, αυτό που τώρα βρίσκεται κάτω από τη μεγάλη μονή των Σπηλαιών. Εκεί συνέχισε την ασκητική του ζωή, δοξάζοντας το Θεό με αδιάλειπτες προσευχές και ασκητικά παλαίσματα, καλλιεργώντας όλες τις αρετές και ανεβαινοντας «εκ δυνάμεως εις δύναμιν». Γι' αυτό και ο Θεός τον αντιδόξασε, στολίζοντάς τον πλούσια με τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος.

Ιδιαίτερα με το ιαματικό και το προορατικό.

ο όσιος Αντώνιος αναδείχθηκε σε θαυματουργό ιατρό και σε μεγάλο προφήτη της ρωσικής γης. Πλήθη ασθενών θεράπευσε με την προσευχή του και μ' ένα δηλητηριώδες βότανο, που το ευλογούσε κι έπειτα τους το έδινε να το γευτούν. Πριν από την προσευχή και την ευλογία του οσίου, το βότανο εκείνο σκορπούσε το θάνατο με το δηλητηριό του. Μετά την ευλογία του οσίου, χάριζε τη ζωή και την απαλλαγή απ' όλες τις ασθένειες.

Όσο για το προορατικό χάρισμα του αγίου, αρκεί να το πιστοποίηση η πρόρρηση για την οδυνηρή ήττα του ρώσικου στρατού και την καταστροφή της ρωσικής χώρας από τους βαρβάρους Πολόφτσους που παραχώρησε τους χρόνους εκείνους ο Θεός για τις αμαρτίες των χριστιανών.

Όμως ο πανάγαθος Κύριος επέτρεψε να δοκιμάσει και ο όσιος ένα μεγάλο πειρασμό, για να λάμψη περισσότερο η υπομονή και η καρτερία του.

Μετά την ήττα των Ρώσων από τους Πολόφτσους, ο ηγεμόνας Ιζιασλάβος κατέφυγε στο Κίεβο. Εκεί βρισκόταν ο ηγεμόνας του Πολότσκ Βσιεσλάβος, φυλακισμένος από τους αντιζήλους του αδελφούς Ιζιασλάβο, Σβιατοσλάβο και Βσέβολοντ.

Οι κάτοικοι του Κιέβου άρχισαν να παρακινούν επίμονα τον Ιζιασλάβο σε αντίσταση κατά των βαρβάρων έχθρων, που είχαν διασκορπιστεί και λεηλατούσαν τη χώρα. Ο ηγεμόνας όμως, φοβισμένος από την ήττα του, δεν αποφάσιζε να τους αντιμετωπίσει ξανά. Τότε οι υπήκοοι του επαναστάτησαν, ελευθέρωσαν από τη φυλακή το Βσιεσλάβο και τον ανακήρυξαν ηγεμόνα τους.

Ο Ιζιασλάβος κατόρθωσε να διαφύγει στη Λεχία, πατρίδα της γυναίκας του, όπου μέσα σ' επτά μήνες συγκρότησε στρατό, συμμάχησε με το βασιλιά της χώρας και ξεκίνησε για την ανακατάληψη του Κιέβου. Όταν το πληροφορήθηκε ο Βσιεσλάβος εγκατέλειψε την πόλη και διέφυγε κρυφά στο Πολότσκ.

Ο Ιζιασλάβος μπήκε θριαμβευτής στο Κίεβο στα 1069.

Από τότε όμως άρχισε και η δοκιμασία του μακαρίου Αντωνίου. Κάποιος άνθρωπος του ηγεμόνα συκοφάντησε τον όσιο ότι συμπαθούσε τάχα τον Βσιεσλάβο και ότι μάλλον ήταν η κύριος υποκινητής της λαϊκής εξεγέρσεως που τον είχε ανεβάσει στον ηγεμονικό θρόνο!

Ο Ιζιασλάβος πείστηκε στα λόγια του συκοφάντη και κυριεύτηκε από φοβερή οργή εναντίον του αγίου.

Εκείνη την εποχή Ο όσιος διακονούσε στη σπηλιά του τον κατάκοιτο Ισαάκιο τον έγκλειστο, που τον είχε πλανήσει ο διάβολος και τον είχε αφήσει μισοπεθαμένο. Φαίνεται πως ο εχθρός κάθε καλού λύσσαξε για την προσπάθεια του οσίου να σώσει τον Ισαάκιο, γι' αυτό και βάλθηκε να τον εμποδίσει με κάθε τρόπο από το θεάρεστο αυτό έργο.

Και για λίγο καιρό το πέτυχε.

Πριν προλάβει ο Ιζιασλάβος να κάνει κακό στο όσιο, ο ηγεμόνας του Τσερνιγώφ Σβιατοσλάβος, που έμαθε για την οργή του αδελφού του, έστειλε ανθρώπους του νύχτα κι έφεραν το δούλο του Θεού στην επικράτειά του. Ο όσιος διάλεξε ένα ήσυχο μέρος κοντά στην πόλη, στο βουνό Μπόλντιν, έσκαψε μια σπηλιά κι εγκαταστάθηκε σ' αυτήν.

Στον τόπο εκείνο χτίστηκε αργότερα μοναστήρι.

Αλλά ο επίβουλος του αγαθού δεν χάρηκε για πολύ. Ο Ιζιασλάβος έμαθε την αλήθεια από πολλούς και αξιόπιστους ανθρώπους. Η οργή του μαλάκωσε. Σκέφτηκε νηφάλια και πείστηκε για την αθωότητα και την αρετή του οσίου. Κατάλαβε πως οι κατηγορίες εναντίον του ήταν συκοφαντικές και προκλήθηκαν από τον πονηρό. Μετανοημένος και λυπημένος ο ηγεμόνας έστειλε αντιπροσώπους του στο Τσερνιγώφ, παρακαλώντας τον Αντώνιο να επιστρέψει στο Κίεβο, κοντά στο θεοσύλλεκτο ποίμνιό του.

Ο «πράος και ταπεινός τη καρδία» Αντώνιος ανταποκρίθηκε στην παράκληση του Ιζιασλάβου και γύρισε στην αδελφότητά του, που τόσον καιρό ήταν απορφανισμένη από τον πνευματικό της πατέρα.

Μετά την επιστροφή του στο Κίεβο, ο όσιος επιδόθηκε σε μεγαλύτερους ακόμη αγώνες. Όλη του η ζωή μέσα στο σπήλαιο ήταν ένας ασταμάτητος και σκληρός πόλεμος «προς τας μεθοδείας του διαβόλου, προς τους κοσμοκράτορας του σκότους του αιώνας τούτου».

Πριν αναχωρήσει για τα ουράνια σκηνώματα, φρόντισε με προσευχές και θαυματουργίες για την ανοικοδόμηση του ναού της μονής των Σπηλαιών, όπως θα δούμε πιο κάτω.

Αφού ευλόγησε τον τόπο και την έναρξη της οικοδομής του ναού, ο όσιος Αντώνιος άρχισε να ετοιμάζεται για τη μετάβασή του στην αιώνια και αχειροποίητη πόλη.

Καθώς λοιπόν προαισθανόταν να πλησιάζει ο καιρός της εκδημίας του, μάζευε γύρω του τους αδελφούς και τους νουθετούσε, παρηγορώντας τους με την υπόσχεση ότι και μετά το χωρισμό του από το φθαρτό σώμα δεν θα εγκαταλείψει τον τόπο των πνευματικών παλαισμάτων του.

- Θα βρίσκομαι πάντοτε ανάμεσά σας, παιδιά μου.
- Θα επιβλέπω τους αγώνες και την πρόοδο σας στη μοναχική ζωή.
- Θα φροντίζω για τις ψυχές που προστρέχουν σ' αυτό τον ιερό τόπο για να ευαρεστήσουν το Θεό.
- Σας δίνω αυτή την υπόσχεση σαν τη μοναδική αλλά την πιο πολύτιμη κληρονομιά.

- Και από τον ουρανό θα μεσιτεύω προς τον Κύριο, ώστε να βρείτε όλοι σας έλεος κατά τη φοβερή ημέρα της Κρίσεως.

Έτσι, αφού συμπλήρωσε δεκαέξι χρόνια στο δεύτερο σπήλαιο κι ενενήντα χρόνια στη ζωή, άφησε ο όσιος τον πρόσκαιρο κόσμο και αναχώρησε για την αιωνιότητα, στις 7 Μαΐου του έτους 6581 από κτίσεως κόσμου και 1073 από Χριστού, στα χρόνια του ηγεμόνα Σβιατοσλάβου Γιαροσλάβιτς και του αυτοκράτορα της Κωνσταντινουπόλεως Μιχαήλ Ζ' Δούκα.

Το τίμιο σκήνωμα του οσίου, πρώτου Καθηγουμένου της μονής Πετσέρσκι, κατατέθηκε τότε στο σπήλαιό του, κάτω από το σημερινό μεγάλο μοναστήρι.

Αλλά όπως όσο ζούσε ο όσιος, έμεινε μακριά από τ' ανθρώπινα μάτια, προσευχόμενος «εν τω κρύπτω», έτσι και τώρα ζήτησε από τον Κύριο να μείνει το τίμιο σώμα του κρυμμένο από τους ανθρώπους. Κι Εκείνος πραγματοποίησε την επιθυμία του και τηρεί στην αφάνεια τα σεπτά λείψανα του δούλου Του μέχρι σήμερα.

Όσοι κατά καιρούς δοκίμασαν ν' ανασκάψουν το σπήλαιο και να τ' αποκαλύψουν, τιμωρήθηκαν για την τόλμη τους να εναντιωθούν στη βουλή του Θεού και την επιθυμία του αγίου. Γιατί ξεπηδούσε φωτιά από τη γη και κατέκαιγε τα μέλη τους. Για πολύ καιρό πολλά υπέφεραν, ώσπου μετανοούσαν για την πράξη τους κι έπαιρναν τη συγχώρηση και την ίαση από το θαυματουργό άγιο.

Αν και κρυμμένα όμως από τα μάτια των ανθρώπων, τα άγια λείψανα του οσίου Αντωνίου, δεν παύουν ν' αποτελούν πηγή αγιασμού και βοήθειας και δυνάμεως.

Πολλά θαύματα επιτελούν από τον κρυφό τόπο της αναπαύσεώς τους, σ' όσους με πίστη προστρέχουν στο Ιερό σπήλαιο κι επικαλούνται τη μεσιτεία του οσίου.

Σύμφωνα με άλλη εκδοχή στις 10 Ιουλίου, οπότε τελείται και η μνήμη του.

<http://www.pigi-zois.net/index2.htm>